

met, amelynek végső kimenetele nem volt feltétlenül garantált, de a kialakult szituáció a győzelem lehetőségeit mindenképpen tartalmazta. Szigetvár ostrománál ez volt a tényleges történelmi helyzet. Jellemző egyébként, hogy a dráma *egy szót sem szán* arra, hogy a szigetvári vereség jelentőségét a néző emlékezetébe idézze; ez a vereség szinte felért egy győzelemmel. A hatalmas veszteség megtörte a török hadsereg akcióképességét.

A Thália Színház sok szempontból erőteljes előadásának és Kazimir Károly rendezésének — nem számítva olyan kisebb jelentőségű hibáit, mint például a mából való kiindulás és a várbeli nép mozgatásának szinte komikus ügyetlensége — legfőbb gyengéje, hogy a darab hibáit a színpadi apparátus hatáslehetőségeinek felhasználásával még tovább fokozta. A Zrínyit alakító Nagy Attila játékában sűrűsödtek össze ezek a hibák a legkiütközőbben. A ki-tűnő színész még tovább nagyította Zrínyi „kettős jellemének” kontrasztjait.

Nyilván e hibák következménye, hogy kifogástalan alakítás az egész előadásban nincs, valamilyen okból mindegyik bírálható. *Latinovits* Zoltán hisztériás Miksa császára éppúgy, mint a legfontosabb alakítások közül például *Peti Sándor* infantilis Ferdinándja, vagy *Somogyvári* Rudolf hatalomra törő püspöke és *Inke* László mézesszájú esztergomi érseke is.

ÖKRÖS LÁSZLÓ

RAFFAI SAROLTA: EGYSZÁL MAGAM

ÚJ MAGYAR DRÁMA
ÖSBEMUTATÓJA KECSKEMÉTEN

Üszülött dráma megítéléséből kellett tárgyilagos fejjel leülni a Kecskeméti Katona József Színház nézőterére, ügyelve, hogy az egyszer már tetszéssel olvasott, nyomtatott sorok elfogultságot parancsoló varázsa ne befolyásolja a színpadi játék értékítéletét. Mert vajon ki tud hideg fejjel ítéletet mondani egy drámáról, ha annak szülőanyja, vagy inkább édestestvére, a regény, már meghódította. Próbálok a két mű rokoni kötelékeit aprólékos pontossággal meghatározni, mert hangsúlyozom: két önálló életet élő műről van szó, ha az élményanyag azonos is.

Már az is tiszteletet parancsol, hogy egy pedagógusnő — akinek neve ugyan korábban sem csengett ismeretlenül az irodalombarátok között — valami belső kényszer hatására tollat ragad, s rövid idő alatt megírja élete első nagyobb lélegzetű prózai művét. Majd amikor az Egyszál magam sikert aratott regény alakban, a Kecskeméti Színház vezetői megkeresték a szerzőt, írjon számukra drámát a regény anyagából. Nem a regény színpadra alkalmazásáról volt tehát szó, hanem az élményalap felhasználásával drámaalkotásról. Kockázatot vállalt a színház, hiszen a szerző dramaturgiai ismeretek hiányában kezdett színműve megírásához. De nehéz volt az írónő feladata is, amikor tíz év történetét kellett egyetlen napra sűríteni a teljesség és színpadi ékesletlenség igényével. A regény elhanyagolható részleteket elemző számai eltűnnek, a darabban minden koncentráltan jelentkeznek, a szereplők világosan elkülöníthetők, ami a feszültséget úgyszólván kezdettől fogva biztosítja. A regényben mindent Anna szemével láttunk, belső énjének kivetítése befolyásolja véleményalkotásunkat, a körötte élőket az ő mércéjével mérjük, őt magát megérteni igyekszünk, időnkénti megtorpanásaira, gyöngeségére önkéntelenül is mentséget keresve.

A színpadon látottak megítélésében a néző már sokkal inkább magára utalt. Minden egyes jellem előtte vizsgáljuk, s a rokonszenvet — vagy ellenszenvet — a történés során mutatott viselkedés váltja ki. A regényben Anna körül gyűrődött a cselekmény, itt két pólusra gyűlnek a szereplők. Az egyiket Molnár Gábor, a hatalmától megreszégült iskolagazgató, s „hűbéresei” jelentik, az ellentábor a tantestület „ellenzéki” tagjai, akikhez Annát igazságérzete, becsületessége hajtja, vitatkozva „komondor természetével”. Nehezebb Dömököt, a járási feletttest bárhová is sorolni, ugyanis alakja nem teljesen tisztázott. Cselekedeteinek mozgató rugóját nem minden esetben látjuk világosan, éppen ezért olykor indokolatlannak tűnik magatartása.

A darab főértéke, hogy nem elvont moralizálás folyik a színpadon. A felvetődő problémák mindennapjainkat megkeserítő gondok lehetnek, s bárhol történhetnének, ha most pedagóguskörnyezetbe ágyazva láttuk is viszont. A műből sugárzik a kisemberek kiszolgáltatottsága elleni tiltakozás, ám a tényfeltárás példaadón becsületesebb segítőszándékról tanúskodik. „Hiszem, hogy ebben az országban nem személyeknek — csak az őszinte szónak van varázsa” — mondja Anna. A szerző éppen ezért

ARBUZOV: A TIZENKETTEDIK ÓRA

merte vállalni a prófeta szerepét saját hazájában, remélve, hogy nem prófétának, inkább szövetségesnek tekintik mindazok, akikért szolt. Igazságérzetünket elégíti ki őszinteségével, s egyben kiutat is mutat, amikor a kiszolgáltattak egymásra találásában, szövetségükben rejlő erőt bemutatja. Pethes György rendezői munkájának legfőbb értéke éppen az idáig vezető út, az egyé forrott, többé félelmet nem ismerő csoport erejének plasztikus érzékeltetése. A nagy összecsapás megkomponálása — amikor a kis csoport tagjai még mindig reszketve, de már többé nem hátrálva veszik fel a küzdelmet — szuggesztív lényeglátásról tanúskodik; a darab egyik főértékét hozta maradéktalanul a felszínre. Színészmozgatója is ebben a jelenetsorban leginkább magabiztos.

Molnár Gábort Szilágyi Tibor alakította, elsősorban a figura intrikus vonásait hangsúlyozva. Így azonban nehezen tudja elhiteni — miként a nézőtérben is derülséget váltott ki —, hogy személyének valaha varázsa volt, ami még Annát is megerzselt. Dévay Kamilla otthonosan mozog Anna szerepében. Állandó analízisét adja férje viselkedésének, ugyanakkor önmaga belső vívódását is kiveti. Feladata nem könnyű, hiszen amit Anna a regényben belső monológok formájában mond el, azt most kizárólag gesztusokkal, mimikával kell érzékelteni. Forgács Tibor megpróbál felülkerekedni a járási felettes szerepének hiányosságain — sikerrel. Fekete Tibor igazgatóhelyettese tudatos színészi munka eredménye. Gondosan kerüli a harsány megoldásokat, még a nagy összecsapás során is visszafogott, ami csak dicséri alakítását. Néhány kitűnő epizódszereplőre kell felfigyelni. Elsősorban Jánoki Sándorra és Major Pálra. Az előbbtől a régi vágású, vidéki pedagógus remek karakterfiguráját kapjuk. Pár mondatos epizódjából szerepet tudott csinálni. Major Pál maradéktalanul azonosulni tudott Balogh tanárral, a kiszolgáltattot kisémberrrel. Amikor a második felvonásban izgalomtól remegve szemüvegét groteszk félszegséggel igazgatva, magából kikelve harsogja az igazgató bűneit — hogy utána szégyenkezve húzódjon vissza a háttérbe —, színészi remeklés. Méltó társa, darabbeli élettársa Zsigrai Annamária.

A díszleteket Borcsa István tervezte, naturalisztikus eszközökkel, jól tagolva a színpadot.

VASS I. ZOLTÁN

Nem illett ugyan beszélni róla, de afféle hallgatólagosan köztudott besorolás szerint — jó néhány évvel ezelőtt még — a Békés megyei Jókai Színház a színpadművészet perifériáját jelentette. Hogy ma már egészen más a békéscsabai színház művészi rangja, s tehetséges színészek vagy rendezőnek nem jelent okvetlenül „büntetést” az itteni szerződés, azt — többek között — a Viharsarok színházi életének országos visszhangja, sikeres tv-közvetítések és nem utolsósorban az itteni színházra épülő Gyulai Várjátékok egyre nagyobb figyelmet ébresztő produkciói jelzik.

A megbecsülés fokozódásában a színházi vezetés (ha nem is teljesen következetes, mégis egy kitűzött cél felé sodró) koncepcióján, a társulat művészeinek képességein, összetételén, a nagy költiséggel korszerűvé alakított technikai feltételeken kívül feltétlenül jelentős szerepe van a színház műsorpolitikájának is. Békéscsabán már-már hagyománnyá vált a „kipróbált” hatású kasszadara-bok (esetleg a hivatalos helyeken szívesen fogadott, „fémjelzett”, ún. politikus művek) helyett az egészséges kísérletezés új darabokkal, sőt új szereplőkkel. Esetleg műfajbeli újításokkal.

Ennek a nemes célkitűzésnek a jegyében került az őszi műsortervbe *Arbuzov A tizenkettedik óra* című tragikomédiájának ösbemutatója. Az előadásnak külön aktualitást adott, hogy a népszerű szovjet szerzőnek a kapitalizmus hadállásainak végső felszámolását meglevenítő művét éppen a Nagy Októberi Szocialista Forradalom jubileumán mutatták be. A darab 1928-ban játszódik Pavlovszkban — ez afféle pétervári Rózsadomb —, Nyikolaj Dor, a cukorkagyáros villájában. A szerzői utalás szerint június 13-án este 8 és éjjel 1 óra között bonyolódik a cselekmény. Ezen a fenyegető feszültségektől terhes, borzongató nyári éjjelen két megátalkodottan szemben álló osztály életháharca fordulóponthoz ér. A késő éjszakába nyúló tanácskozáson dől el az államosítások sorsa. Az, hogy tartani tudják-e pozícióikat, hatalmukat a régi rend szívós-keményen kapaszkodó utolsó mohikánjai vagy végeppé megkondul felettük a történelem lélekarangja.

A Dor-villában lézengő vacsoravendégek — a jómódú család tagjai és bará-